

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/71-13>
УДК 339.7

Палінчак М. М.

доктор політичних наук, професор,
декан факультету міжнародних економічних відносин,
Ужгородський національний університет

П'янков С. І.

студент факультету міжнародних економічних відносин,
Ужгородський національний університет

Юдін М. А.

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
Ужгородський національний університет

Palinchak Mykola

Doctor of Political Science, Professor,
Dean of the Faculty of International Economic Relations,
Uzhhorod National University

Piankov Stanislav

Student of the Faculty of International Economic Relations,
Uzhhorod National University

Yudin Maxim

Postgraduate Student of International Economic Relations Department,
Uzhhorod National University

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА КРАЇН У МИТНІЙ СФЕРІ

CONCEPT AND ESSENCE OF INTERNATIONAL COOPERATION OF COUNTRIES IN THE CUSTOMS SPHERE

Наукова стаття ретельно розглядає поняття та сутність міжнародного співробітництва країн у митній сфері. Систематично аналізуються ключові аспекти та теоретичні визначення міжнародного співробітництва, зокрема у контексті митної діяльності, яка визначається взаємодією міжнародних партнерів у сфері торгівлі та економічних відносин. Стаття розкриває основні принципи та інструменти, які використовуються у митній сфері для забезпечення ефективного міжнародного співробітництва. Зосереджуючись на прикладах практичної реалізації, вона досліджує взаємодію країн у справжніх умовах та визначає фактори, що впливають на успішність співпраці в митних аспектах. Стаття може слугувати важливим внеском у розуміння та вдосконалення міжнародного співробітництва у митній сфері, сприяючи формулюванню пропозицій для оптимізації процесів митного контролю та поліпшення торгових відносин між державами.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, митна сфера, міжнародні зв'язки, економіка, міжнародні договори.

In the changing environment of globalisation and the growing volume of international trade, the concept and essence of international cooperation between countries in the customs area are becoming the subject of careful analysis and study. Despite the obvious importance of such cooperation for improving trade relations and promoting economic development, there are significant problems that call into question the effectiveness and level of cooperation between countries in customs aspects. The study of these and other problems will help to identify ways to optimise international cooperation in the customs area, contributing to the improvement of conditions for the development of effective and sustainable trade relations between countries. The scientific article thoroughly examines the concept and essence of international cooperation of countries in the customs sphere. The key aspects and theoretical definitions of international cooperation are systematically analysed, in particular in the context of customs activities, which are determined by the interaction of international partners in the field of trade and economic relations. The article reveals the main principles and instruments used in the customs sphere to ensure effective international cooperation. Focusing on examples of practical implementation, it examines the interaction of countries in real-life conditions and identifies the factors that influence the success of cooperation in customs aspects. The article can serve as an important contribution to the understanding and improvement of international cooperation in the customs area, contributing to the formulation of proposals for optimising customs control processes and improving trade relations between states. International cooperation in the customs area is primarily international

cooperation on economic issues. Currently, it is impossible to imagine a country that does not cooperate with other states on customs policy issues. In accordance with the Regulation on the State Customs Service, the State Customs Service implements the state customs policy and the state policy in the field of combating offences in the application of customs legislation.

Keywords: *international cooperation, customs, international relations, economy, international treaties.*

Постановка проблеми. У змінних умовах глобалізації та зростаючого обсягу міжнародної торгівлі, поняття та сутність міжнародного співробітництва країн у митній сфері стають об'єктом ретельного аналізу та вивчення. Незважаючи на очевидну важливість такої співпраці для поліпшення торгових відносин та сприяння економічному розвитку, існують значні проблеми, які ставлять під сумнів ефективність і рівень взаємодії між країнами у митних аспектах. Дослідження цих та інших проблем дозволить визначити шляхи оптимізації міжнародного співробітництва країн у митній сфері, сприяючи поліпшенню умов для розвитку ефективних та стійких торговельних відносин між країнами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою дослідження наукової праці стали праці вітчизняних і зарубіжних науковців, які вивчали міжнародне співробітництво у митній сфері такі, як: В. Буткевич, О. Задорожній, В. Мицик, К. Сандровський, С. Перепьолкін та інші.

Мета статті: визначення сутності міжнародного співробітництва у митній діяльності між країнами, окреслення принципів засад її здійснення та форм виконання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародне співробітництво у митній сфері – це насамперед міжнародне співробітництво по економічним питанням. Наразі неможливо собі уявити країну, яка б не здійснювала співробітництво з іншими державами по питанням митної політики. Відповідно до Положення про Державну митну службу, Держмитслужба реалізує державну митну політику, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань митної справи. Згідно ст. 7 МК України, під митною справою розуміють, у першу чергу, переміщення товарів через митний кордон України з дотриманням відповідного порядку та умов, проведення контролю та належного оформлення таких товарів, а також здійснення інших заходів, направлених на реалізацію державної митної політики. Виходить, митні органи України здійснюють свої повноваження у сфері переміщення товарів через митний кордон України, тобто в процесі зовнішньоекономічної політики. Отже, міжнародне співробітництво у сфері митної діяльності виступає частиною міжнародного

економічного співробітництва зовнішньополітичних відомств будь-якої країни.

Твердження про те, що дана діяльність характерна для будь-якої країни базується на тому, що наразі люба країна вступає у торговельні відносини з іншими державами, навіть тими, які вважаються закриті. Наприклад, Північна Корея завжди залежала від зовнішньої торгівлі. Це було наочно продемонстровано в 1990-і роки, коли північно-корейська промисловість фактично зупинилася після того, як країна раптово втратила можливість вести торгівлю з СРСР і соцтабором. Наразі вона веде інтенсивну торгівлю з Китаєм. Там, де йде торгівля між країнами, там, звичайно йде митний контроль, оскільки держава повинна бути в курсі цих торговельних операцій. Як мінімум для того, щоби зібрати мито з товарів, які ввозяться чи проконтролювати ті товари, які вивозяться (можливо, серед них є заборонені до вивозу) [4].

Таким чином, міжнародне співробітництво у митній сфері виступає співпрацею держав на зовнішньоекономічній арені у зв'язку із транснаціональним характером багатьох цивільно-правових та господарсько-правових угод. Але таке співробітництво має тривалу історію, вивчення якого дасть можливість зрозуміти закономірність його становлення як важливого напрямку співпраці сучасних держав.

Питаннями становлення міжнародної співпраці у митній сфері переймалися багато науковців, серед таких вчених, як В. Г. Буткевич, О. В. Задорожній, В. В. Мицик, К. К. Сандровський та інші. Якщо проаналізувати їхні думки, то такий розділ міжнародного публічного права як міжнародне митне право, що регулює співпрацю держав у митній сфері виник в кінці XIX – початку XX ст. Подібна теза базується на тій думці, що формування співробітництва між державами у митній сфері почалося з пов'язано з виникненням міжнародних організацій, установчі документи яких дозволяють проводити митну співпрацю.

На нашу думку, з таким поглядом на історію формування міжнародної співпраці в митній сфері неможливо погодитися. Справа у тому, що держави мали між собою торговельні відносини з того часу як вони виникали. Ці відносини сягають у глибоку давнину. Варто згадати як під час Пелопоннеських воєн між Афінами та Спартою було знищено майже все

сільське господарство на материковій Греції, що дало різкий скачок експорту зерна з міст-держав Північного Причорномор'я. Саме завдяки такій торгівлі зерновими вони збагачувалися, що не залишилося поза увагою кочових племен на території України – скіфів. Вони також почали вести торгівлю з греками, але хутром та рабами, що згодом привело до появи політичної держави у скіфів.

В кінці XIX ст. тільки з'являються перші міжнародні організації з питань митної діяльності, але це не означає, що до цього часу міжнародне право їх не регулювало. Регулювало, але на двосторонній основі, а не на колективній через діяльність постійно діючої інституції. До появи міжнародних митних організацій, міжнародне співробітництво існувало. Не можна вказати, з якої саме дати воно почалося, але те, що не з XIX ст. це точно.

Виникнення міжнародного митного співробітництва залежало від виникнення і розвитку зовнішньої торгівлі і відповідно співробітництва держав з торговельних питань. Міжнародні митні відносини тісно пов'язані з міжнародними торговельними відносинами, оскільки митна справа опосередковує міжнародну торгівлю. Всі товари, що переміщуються в рамках міжнародної торгівлі через митні кордони держав, переміщуються і переміщалися з дотриманням певного порядку такого переміщення, тобто при виконанні всіх митних формальностей. Тому природно, що міжнародне митне співробітництво веде свій відлік з появи міжнародного торговельного співробітництва. Відносини міжнародного митного співробітництва завжди були складовою частиною міжнародного торговельного співробітництва. З розвитком міжнародно-правового регулювання міжнародних торговельних відносин пов'язана і поява перших міжнародних договорів з митних питань як джерел міжнародного митного права – правової форми міжнародного митного співробітництва.

Про існування тривалого періоду в історії міжнародного митного співробітництва говорить той факт, що перші договори з між державами, які вирішують митні питання відносяться до XVI ст.

Взагалі історію міжнародної співпраці в митній діяльності можна поділити на чотири етапи.

Перший етап митної співпраці між державами є найдовшим. Його часові рамки можна окреслити як від найдавніших часів до кін. XIX в. Тоді митна співпраця не базувалася на багатосторонніх міжнародних договорах, а носила радше спорадичний характер у вигляді двосторонніх зв'язків між двома країнами. Така співпраця базувалася на

торгівельних зв'язках окремих держав.

В історії нашої країни були випадки, коли в далеку давнину уклалися міжнародні договори, якими регулювалися митні питання, правила ввозу товару та його вивезення. Так, загальновідомо, що джерелом права в Київській Русі були русько-візантійські договори. Зокрема, за русько-візантійським договором 907 р., текст якого, нажаль, не зберігся, руські купці отримували право вести безмитну торгівлю на території Візантійської імперії. Про існування цього договору дізнаємося з «Повісті временних літ», яка детально описує переможний похід князя Олега на Константинополь.

На початку XVIII ст. між Англією та Португалією був укладений договір (1703 р.), який підтвердив дію англо-португальського договору 1373 року. Останній договір було підписано між королем Англії Едуардом III та королівським подружжям Португалії Фердинандом та Елеонорою і вважається найдавнішим чинним договором у світі наразі. Важливим договором 1703 року є тим, що додатком до нього став договір Метуена, відповідно до якого Англія отримувала право ввозити безмитно в Португалію свої вовняні вироби, що раніше не дозволялося ніяким державам. В обмін на це Португалія отримувала право ввозити в Англію свої вина на пільгових умовах (знижка мита на 1/3 в порівнянні з митом, що стягувалася з французьких вин). Отже, уже на початку XVIII ст. починають укладатися спеціальні договори, предметом яких стають митні питання. Це свідчить про існування міжнародно-правового регулювання, а відтак і співробітництва в митній сфері, задовго до появи перших міжнародних організацій по питанням митної політики.

Другий етап співробітництва у митній сфері між країнами починається з 1891 року. У цей рік була сформована перша в світі міжнародна організація, яка займалася вирішенням власне митними питаннями: Міжнародний союз для публікації митних тарифів. Відтепер митна співпраця отримала інституційне оформлення, яке дозволяло вирішувати митні питання та проблеми на регулярній основі, не чекаючи підписання двосторонніх договорів. Поступово відбувається універсалізація регламентування митних питань, для чого утворюються деякі органи та міждержавні організації по питанням співробітництва в митній справі. Указаний період тривав до 40-х рр. XX ст. Якщо дати його коротку характеристику, то він був доволі позитивним, бо в його межах були закладені міжнародні механізми співпраці країн у митній сфері на постійних засадах, де митні проблеми

вирішувалися державами колегіально. Для цього країни проводили обмін митною інформацією (напр., розмір митних тарифів), що заклало основи інформаційного забезпечення міжнародної митної співпраці [1].

Як зазначає вітчизняний вчений С. Переполкін інформаційна діяльність Міжнародного союзу з публікації митних тарифів зумовила зміни у відносинах між країнами поступово. Певною мірою на заваді цьому стала Перша світова війна, завершення якої поновило роботу країн над утворенням універсальних міжнародних норм у сфері митної співпраці. Для досягнення означених цілей ЛН регулярно проводила міжнародні конференції. Проте, хоча такі конференції й скликалися, але задекларованих ними цілей досягалось вкрай рідко. Так, жодною з держав не було підписано розроблений у 1924 р. проєкт типової номенклатури митного тарифу, яка містила близько 200 найменувань товарів. Або, нульовим результатом відзначилася в 1925 року міжнародна конференція в Китаї, яка мала досягнути для нього митну автономію з 1 січня 1929 р., але механізмів для забезпечення даної автономії не було розроблено (Китай відмовив прийняти рішення стосовно негайного введення надбавок до існуючого низького митного тарифу) [3, с. 29–30].

Третій етап, розвитку міжнародного митного співробітництва починається з 1940-х рр. Країни усвідомили, що митна співпраця, в основі якої лежить інформування по митним питанням, неефективна. Особливо це стало відчутно по завершенні Другої світової війни, бо інтенсифікуються проблеми в світовій економіці. Їх вирішення потребує комплексного підходу, започаткованого в міжнародному економічному механізмі. Наукові досягнення істотно змінили карту торгівлі в світі, де на перші позиції виходить оброблювана продукція. Номенклатура готового товару постійно збільшується, що веде до збільшення обсягів переміщуваних товарів через митні кордони багатьох країн світу. Міжнародні економічні відносини стають більш жвавими, що в підсумку на порядок денний поставило питання розробки міжнародних митних правил (стандартних правил), уніфікованих митних процедур і єдиної класифікації та кодування товарів. І головне, щоб дані питання вирішувалися виключно однією міжнародною митною організацією, спеціально для цього створеною. Ось чому згодом була розроблена Конвенція про створення РМС (15 грудня 1950 р.). РМС мала забезпечити вдосконалення митного законодавства країн світу, покращити використання

митної техніки та зблизити митні системи країн світу. Перше засідання РМС було проведено 26 січня 1953 р. у Брюсселі, де були представники 17 країн світу. Саме цей день згодом почнуть відзначати як Міжнародний день митника (26 січня).

Вважається, що найбільшим досягненням у сфері митної співпраці на міжнародному рівні є укладення Міжнародної конвенції про спрощення митних формальностей. До підписання цієї конвенції нерідко країни для недопущення ввезення товару або його вивезення ускладнювали формальні процедури при митному оформленні товарів. Так, наприклад, напередодні Першої світової війни, Австро-Угорщина, не підвищуючи митного тарифу, встановила такі спеціальні правила (митні формальності) для ввезення свиней із Сербії, що значна кількість свиней гинула на митних пунктах. В свою чергу Франція, у 20-х роках, посилюючи на відсутність у митному тарифі (на товари для ввезення) пілососів, почала обкладати їх імпортом митом прирівнявши за назвою до машин, що завдавало шкоди інтересам Німеччини як імпортера цього товару до Франції [3, с. 30].

Четвертий період митної співпраці між країнами світу бере свій початок з 1994 р. та триває до наших днів. Характеризується даний період утворенням найбільш відомих міжнародних організацій у сфері торгівлі, зокрема СОТ. У свою чергу РМС перетворюється на ВМО – Всесвітня митна організація. Уніфікація та гармонізація митних правил і процедур ще більш посилилася, що це дало змогу утворити у межах міжнародного права окремої її галузі: міжнародного митного права. Були сформовані його основні норми, принципи, визначені цілі та завдання правового регулювання. Широко представлена така форма митної співпраці між країнами як надання допомоги в митній справі професійними та технічними працівниками.

Таким чином, можна зробити висновок, що міжнародна співпраця держав у митній сфері сягає глибокої давнини та пов'язується із існуванням міжнародної торгівлі. В процесі розвитку цієї торгівлі та зміцнення діяльності держав у питаннях митної справи, виникали різного роду форми міжнародного митного співробітництва: від індивідуальних до колективних на постійній основі.

Дослідивши історію становлення міжнародного митного співробітництва, варто тепер розкрити його поняття та сутність.

«Міжнародне співробітництво» як поняття дуже часто використовується в правовій літературі з міжнародного права навчального та

наукового характеру як один з базових термінів, але його безпосередній зміст розкривається дуже рідко. Його також використовують в законодавчих актах в останніх главах кодифікованих законів. Наприклад, глава 78 МК України називається «Міжнародне співробітництво з питань митної справи», де ст. 563 вказує, що участь України у міжнародному співробітництві з питань митної справи є складовою частиною її зовнішньополітичної діяльності. Отже, перед тим як визначити, що таке міжнародне співробітництво у митній діяльності, спочатку розберемося з терміном «міжнародне співробітництво» [2].

На міжнародне співробітництво треба дивитися як на цілеспрямовану діяльність, яка поєднує учасників міжнародних відносин, скеровуючи їх поведінку в певній сфері міжнародного життя та певній галузі міжнародного права. Міжнародна співробітниця – це альтернатива міжнародної конфронтації. Останнє базується на використанні сили, а перше – на усвідомленому розумінні й довіри, де держави намагаються досягнути спільних інтересів, особливо, якщо самостійного цього не вийде зробити ніяк.

Міжнародне співробітництво – це поведінка країн, яка направлена на погоджене вирішення ними певних питань у сфері міжнародного життя, де країни пробують досягти не тільки національні інтереси, але намагаються скоординувати свою поведінку у глобальному світі таким чином, щоб не опинитися в умовах міжнародної ізоляції. Глобалізація таким чином перекроїла міжнародні економічні відносини, що міжнародна ізоляція може сильно зашкодити економічним, політичним, культурним та іншим держави. Зокрема, міжнародна ізоляція Росії, яка розпочала агресивну війну в Європі проти України, призвела до значних економічних втрат, позбавивши її суттєвих доходів від міжнародної торгівлі.

Принцип співробітництва як важливий принцип міжнародного права був сформульований Декларацією про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй 1970 р. Даний принцип зобов'язує держави співробітничати один з одним, не дивлячись на те, які у них сформувалися політичні, економічні та соціальні системи. Визначено основні напрямки співробітництва у даній Декларації:

1. Задля підтримання міжнародного миру та безпеки країни повинні співпрацювати між собою.

2. Задля поваги і дотримання прав людини та основних свобод держави повинні між собою співпрацювати, щоб не допустити расову дискримінацію, релігійну нетерпимість чи інших

форм прояву порушення основних прав людини.

3. Держави здійснюють свої міжнародні відносини в економічній, соціальній, культурній, технічній та торгової областях відповідно до принципів суверенної рівності і невторчання.

4. Держави-члени Організації Об'єднаних Націй зобов'язані у співпраці з Організацією Об'єднаних Націй приймати спільні та індивідуальні заходи, передбачені відповідними положеннями Статуту.

Як бачимо, одним із напрямків є економічний, тобто має відношення до митної діяльності.

Таким чином, міжнародне співробітництво по митних питаннях базується на одному із основних принципів міжнародного права, відповідно до якого держави, поважаючи суверенітет один одної, повинні спільними зусиллями забезпечити безперешкодне переміщення товару через митний кордон одна одної.

Варто відзначити, що становлення та розвиток міжнародного співробітництва у митній сфері носить об'єктивний та неминучий характер. Справа у тому, що суспільні відносини зі сфери міжнародного співробітництва по митній справі знаходяться над суверенітетом країни, а тому це їх підштовхує до спільної координації у питаннях митної справи. Митна справа у міжнародно-правовому вимірі є необхідною умовою її ефективного безконфліктного існування і розвитку. Вона базується на транскордонному переміщенні особами товарів. Держави повинні узгоджувати свої дії щодо регулювання процесів переміщення товарів через свої митні кордони. Варто застерегти, але митні та державні кордони не завжди співпадають. Справа в тому, що митним кордоном країни є межа, що відмежовує митну територію від навколишніх територій і морів. Як правило, митний та державний кордони співпадають, проте буває, що митний кордон може просунути в середину держави (зокрема, при існуванні вільних економічних зон) або вийти за її межі (якщо декілька країн утворили митний союз).

Міжнародне співробітництво у митній сфері переслідує досягнення ряду важливих цілей.

По-перше, держави здійснюють захист своєї економіки та забезпечують безпеку по інших напрямках. Зокрема, проводиться митний контроль заборонених до ввезення товарів на територію цієї держави, а також контролюється вивезення з території держави товарів, які не можна вивозити. Митними пільгами можна стимулювати до ввезення товарів першої необхідності. Так, Кабінет Міністрів України вніс зміни до постанови від 20 березня 2020 року № 224, якою затверджено

перелік лікарських засобів і медичних виробів, які звільняються від сплати ввізного мита та податку на додану вартість. Одним із таких препаратів стали вакцини проти гострої респіраторної хвороби COVID-19, викликані коронавірусом SARS-CoV-2.

По-друге, відбувається формування єдиного правового механізму щодо регулювання митних відносин, оскільки здійснюється між державами узгодження митних систем країн. Проходить становлення митних технологій на рівні міжнародних стандартів.

По-третє, митна співпраця між країнами сприяє розвитку міжнародної торгівлі. Якщо митні процедури і правила не переобтяжені формальностями та сприяють прискореному переходу товару через митний кордон, це буде полегшувати та розширяти сфери торгівлі між країнами, особливо, якщо буде мати місце взаємне визнання митних документів.

По-четверте, митні органи всіх країн світу ведуть боротьбу з контрабандою, іншими порушеннями митних правил, а для цього необхідна міжнародна співпраця у митній сфері.

Взаємодія держав у митних питаннях виливається в укладення різного роду міжнародних договорів, які виступають джерелом міжнародно-правових митних норм, тобто правил, які і складають особливу сукупність міжнародно-правових норм, що утворили самостійну галузь міжнародного публічного

права – міжнародне митне право. Фактично міжнародне митне право є правовою формою існування міжнародного митного співробітництва. Міжнародне митне співробітництво виступає змістом, а міжнародне митне право формою. Вони між собою нерозривно взаємопов'язані [5].

О. С. Нагорічна та В. В. Слободян вказують, що міжнародне співробітництво в галузі митної справи здійснюється в певних формах. Під формами співпраці розуміються ті межі, в яких здійснюється співробітництво між державами. Можна виділити такі основні форми міжнародного співробітництва в галузі митної справи:

- 1) співробітництво в межах міжнародних організацій;
- 2) співробітництво шляхом укладання міжнародних угод;
- 3) співробітництво шляхом укладання міждержавних угод або союзів держав (ЄС, ГУАМ, Великобританія тощо);
- 4) співробітництво в межах міжнародних конференцій.

Висновки. Таким чином, без митної справи неможливе формування стабільних та широких міжнародних торговельних зв'язків. Налагоджена та ефективна робота митних органів стає тим засобом, що веде до поглиблення економічної справі країн. В інакшому разі їх робота створює цим процесам перепони, які нерідко можуть призвести до війни між країнами.

Список використаних джерел:

1. Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В. Міжнародне право. Основи теорії : підручник. Київ : Либідь, 2002. 608 с.
2. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-45, № 46-47, № 48. Ст. 552.
3. Перепьолкін С. Історія міжнародного митного права: 1891 р. і дотепер. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2015. Volume 2. Issue 2. P. 28–33.
4. Положення про Державну митну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#n209>
5. Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States in accordance with the Charter of the United Nations, 1970. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/202170>

References:

1. Butkevych V. G., Mytsyk V. V., Zadorozhnyi O. V. (2002) *Mizhнародne pravo. Osnovy teorii: pidruchnyk* [International Law. Fundamentals of theory: textbook]. Kyiv: Lybid, 608 p.
2. Mytnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.03.2012 № 4495-VI [Customs Code of Ukraine: Law of Ukraine of 13.03.2012 No. 4495-VI]. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2012. No. 44-45, No. 46-47, No. 48. Art. 552.
3. Perepelkin S. (2015) *Istoriia mizhнародnoho mytnoho prava: 1891 r. i doteper* [History of International Customs Law: 1891 to the present]. *Evropsky politicky a pravni diskurz*, vol. 2, issue 2, pp. 28–33.
4. Polozhennia pro Derzhavnu mytnu sluzhbu Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06.03.2019 № 227 [Regulation on the State Customs Service of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 06.03.2019 No. 227]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#n209>
5. Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States in accordance with the Charter of the United Nations, 1970. Available at: <https://digitallibrary.un.org/record/202170>